

T.C.

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ

İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

MANEVİ DESTEK VE REHBERLİK PROGRAMI

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ

İMAM HATİP LİSELERİNDE PEYGAMBER TASAVVURU

(BİNGÖL ÖRNEĞİ)

Sevgi BÖRÜ

DENİZLİ, 2024

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
MANEVİ DESTEK VE REHBERLİK PROGRAMI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ

İMAM HATİP LİSELERİNDE PEYGAMBER TASAVVURU
(BİNGÖL ÖRNEĞİ)

Hazırlayan

Sevgi BÖRÜ

Danışmanı

Doç. Dr. İsmail ŞİMŞEK

T.C.

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ

İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

MANEVİ DESTEK VE REHBERLİK PROGRAMI

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ

İMAM HATİP LİSELERİNDE PEYGAMBER TASAVVURU

(BİNGÖL ÖRNEĞİ)

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS DÖNEM PROJESİ

Sevgi BÖRÜ

Proje Danışmanı: Doç. Dr. İsmail ŞİMŞEK

Enstitü Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri
Tezsiz Yüksek Lisans Programı: Manevi Destek ve Rehberlik

Sevgi BÖRÜ tarafından hazırlanan “**İmam Hatip Liselerinde Peygamber Tasavvuru (Bingöl Örneği)**” adlı tezsiz yüksek lisans dönem projesi danışmanlığında hazırlanmış olup tarihinde son kontrolü yapılarak Pamukkale Üniversitesi İslam İlimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Manevi Destek ve Rehberlik tezsiz yüksek lisans dönem projesi olarak kabul edilmiştir.

Danışman
Doç. Dr. İsmail ŞİMŞEK

İmza

Pamukkale Üniversitesi İslami İlimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nuntarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Harun ABACI

Enstitü Müdürü

BEYAN

Bu projenin hazırlanması, tasarımı, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde Pamukkale Üniversitesi İslami İlimler Enstitüsünün yazım kurallarına, bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunduğunu beyan ederim.

Sevgi BÖRÜ

ÖNSÖZ

Kurulduğu günden beri İmam Hatip Liseleri ülkemizin gündeminde sürekli yer edinmiştir. Din adamlarının bu kurumlarda yetiştirilmesi dolayısıyla bu okullarda verilen eğitimin de ne derece önemli olduğunu söylemek gerekir. Toplumumuzda dini konular mevzu bahis olduğunda insanlarımız pek çok şeyi birbirlerine sorarak öğrenme eğilimindedirler. İmam Hatip Lisesi mezunlarının geleceğin din adamları olarak yetiştirilmeleri bu kurumlarda aldıkları alt yapılarla sonraki süreçte oluşturdukları birikimler çerçevesinde topluma yol gösteren bireyler olma yolunda örnek teşkil ederler. Bundan dolayı burada öğrenim gören bu öğrencilerin nasıl bir peygamber tasavvuruna sahip olduklarını anlamaya çalıştık. İslam'ın esaslarını ve temel yapı taşlarını bizler en doğru şekilde Hz. Peygamber'den öğrenmekteyiz. Bu araştırma ile öğrencilerimizin Hz. Peygamberi nasıl algıladıklarını, sağlıklı bir tasavvura sahip olup olmadıklarını hazırlanan anket sorularıyla anlamaya çalışarak konuya ilahiyatçıdan çok toplumbilimci yaklaşımıyla bir bakış açısı oluşturmaya çalıştık.

Çalışmalarım boyunca projenin yazımından tamamlanmasına kadar olan süreçte desteğini ve tavsiyelerini esirgemeyen düşünceleri ile bana yol gösteren çok değerli danışman hocam Doç. Dr. İsmail ŞİMŞEK'e teşekkürlerimi sunarım.

Sevgi BÖRÜ

Denizli – 2023

ÖZET

Pamukkale Üniversitesi İslami İlimler Enstitüsü

Tezsiz Yüksek Lisans Proje Özeti

Projenin Başlığı: İmam Hatip Liselerinde Peygamber Tasavvuru (Bingöl Örneği)	
Projeyi Hazırlayan: Sevgi BÖRÜ	Danışmanı: Doç. Dr. İsmail ŞİMŞEK
Kabul Tarihi: 26.01.2024	Sayfa Sayısı: vi(ön kısım) + 22
Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri	Programı: Manevi Destek ve Rehberlik
<p>Hz. Muhammed (sav) Allah tarafından örnek gösterilmiş, O'nun söz, fiil, ve vasıfları dinin referansları kabul edilerek "sünnet" adını almıştır. O'nun 23 yıllık Peygamberlik yaşamı sünnetin meydana geldiği zamanları oluşturur. Bundan dolayı Hz. Peygamber (sav)'in yaşamındaki evrensel ilkeler ve kuralların doğru saptanarak sünnete esas oluşturulması oldukça önemlidir. Ayetlerle güçlendirilmiş her nebevi evrensel ilke "sünnet" kavramında tezahür eder. Bu bağlamda "Peygamber Tasavvuru" Sünnet'i, "Sünnet" de Peygamber Tasavvurunu etkiler.</p> <p>İnsanın gelişim dönemleri dikkate alındığında çocukluk, ergenlik, yaşlılık dönemlerinde bireylerin Peygamber tasavvurlarında farklılıklar görülmektedir. Sünnet kavramıyla örtüşmeyen ve Kur'an-ı Kerim ile bağlantı kuramamış bir nesil elbette Hz. Peygamber'in tasavvurunu yanlış anlayacaktır. Eğitim sürecinden geçen çocukların Hz. Peygamber'i rol model almaları bu bağlamda Hz. Peygamber (sav)'in güzel hayatının daha iyi anlaşılması için Bingöl ili İmam Hatip Liselerinde gençlerin Peygamber Tasavvurunu nasıl oluşturduklarını ele alıp inceledik.</p> <p>Çalışmamız üç bölümden oluşmakta, ilk bölümde araştırmanın konusu ve önemini içeren bilgiler ele alınmıştır. İkinci bölümünde kurumsal çerçevede bağlamında Peygamberliğe dair bilgiler anlatılmış. Üçüncü bölümde de verilerin analizi doğrultusunda öğrencilerimize uyguladığımız anket sonuçları değerlendirilmiştir.</p>	
Anahtar kelimeler: Peygamber, Nebi, Sünnet, Hadis, Tasavvur, Resul, Kur'an, Örneklik, İmam Hatip Lisesi, Bingöl, Anket.	

ABSTRACT

Pamukkale University Institute of Islamic Sciences Non-Thesis Master's Project Abstract

Title of the Project: Prophet Conception in Imam Hatip High Schools (Bingöl Sample)	
Author: Sevgi BÖRÜ	Supervisor: Doç. Dr. İsmail ŞİMŞEK
Date: 26.01.2024	Number of pages: vi (pre text) + 22
Department: Philosophy and Religious Studies Subfield: Spiritual Support and Guidance	
<p>Prophet Muhammad (peace be upon him) was shown as an example by Allah, and his words, deeds, and attributes were accepted as the references of the religion and were called "Sunnah". His 23 years of Prophetic life constitute the time when the Sunnah was formed. Therefore, it is very important that the universal principles and rules in the life of the Prophet (PBUH) are correctly identified to form the basis of the Sunnah. Every Prophetic universal principle reinforced by Verses is manifested in the concept of "Sunnah". In this context, "Prophet Conception" affects Sunnah and "Sunnah" affects Prophet Conception.</p> <p>Considering the developmental periods of human beings; there are differences in individuals' conceptions of the Prophet during childhood, adolescence and old age. A generation that does not overlap with the concept of Sunnah and cannot establish a connection with the Holy Qur'an will of course misunderstand the Prophet's vision. In this context, in order to better understand the beautiful life of the Prophet (PBUH). In this context, we have examined how young people in Imam Hatip High Schools in Bingöl province have formed the Prophet's Conception.</p> <p>Our study consists of three parts. In the first part, information about the subject and importance of the research is discussed. In the second part, information about Prophethood in the context of the institutional framework was explained. In the third part, the results of the questionnaire we applied to our students in line with the analysis of the data were evaluated.</p>	
Key words: Prophet, Nabi, Sunnah, Hadith, Conception, Rasul, Qur'an, Exemplary, Imam Hatip High School, Bingöl, Survey	

İÇİNDEKİLER

BEYAN	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	vi
BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ	1
1. Araştırmanın Konusu ve Önemi	1
2. Araştırmanın Amacı	2
3. Araştırmanın Metodu.....	2
4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	3
5. Araştırmada Veri Toplama Araçları	3
6. Araştırmanın Sınırlılık ve Varsayımları	4
İKİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE	6
1. Peygamber Kelimesinin Anlamı	6
2. Kur'an'da ve Hadislerde Peygamber	6
3. İdeal Peygamber Vasfı	7
4. Peygamber Tasavvuru.....	7
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM VERİLERİN ANALİZİ	9
1. Örneklemin Demografik Özellikleri	9
2. Öğrencilerin Hadis/Sünnet, Peygamber Kavramlarına Dair Bilgi Düzeyleri	10
3. Hz. Peygamber'in Örnekliliği	13
4. Peygamber İmajı.....	15
5. Son Peygamber Bilinci	16
6. Hz. Peygamber Hayatına Dair Bilgi	17
SONUÇ	18
KAYNAKÇA	19

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

as.	: aleyhi's-selâm
sav.	: Sallallahu aleyhi ve sellem
bk.	: bakınız
bs.	: baskı, basım
c.	: cilt
çev.	: çeviren
Hz.	: hazreti
M.Ü.	: Marmara Üniversitesi
s.	: sayfa, sayı
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
vb.	: ve benzeri

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Bu çalışma MEB'e bağlı Bingöl İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrencilerin peygamber tasavvurunu ölçmeye olanak sağlayan bir anket araştırmasıyla elde edilen bulguları ele almaktadır.¹

Hz. Peygamber ile ilgili en doğru bilgiler başta, Kur'an-ı Kerim olmak üzere hadis ve siyer kitaplarında öğrenilmektedir. Ancak zaman içinde bu kaynaklardan alınan bilgiler, çeşitli fikir akımları tarafından etkilenebilmiş ve sonraki dönemlerde Hz. Peygamber hakkında farklı tasavvurlar oluşturulmuştur. Her akım kendi perspektifinden Hz. Peygamber'i yorumlamaya başladı. Dolayısıyla Kur'an'ın anlattığı Hz. Peygamber'in gerçek kişiliğinden uzaklaştı. Bütün âlemlere rahmet olarak gönderilmiş Hz. Peygamber insanlığın son peygamberidir. Kişiliği, karakteri, davranışlarıyla Hz. Peygamber'in yaşamış olduğu hayat insanlığa örnek olan bir hayattır. İnsanlığın selameti dolayısıyla O'nun doğru anlaşılması ve anlatılması gerekir. Biz de azda olsa Hz. Peygamber'i anlama adına bu çalışmayı yaptık.²

Sünnet/Hadis; Hz. Peygamber'in (sav) hayatı, davranışları, sözleri ve onun İslam'ı nasıl yaşadığını anlamak için kritik bir kaynaktır. Kur'an'ın genel prensipleri ve hükümleri yanında, detaylı açıklamalar, örnekler ve uygulamalar vazgeçilemeyecek kaynak durumundadır. Kur'an O'nun hayatını örnek olarak bizlere sunmaktadır. Vahyin kontrolü altında ve ilahi emre mazhar olarak yaşamış olan Hz. Peygamber müminler için önemli bir örneklik teşkil eder.³ Kanaatimizce Hz. Peygamber (sav) olmadan Kur'an'ın tam olarak anlaşılması söz konusu olamazdı. Allah'u Teala O'nun insanlar için güzel bir örnek (usve-i hasene) olduğunu belirtmiştir. Bu sebeple dini öğrenir ve öğretirken Sünnet/Hadisten yararlanmak gerekir. İnsanlarımızın kafalarındaki problemleri tespit

¹ Ayşe Nevra Yanmaz, *MEB İmam Hatip Öğrencilerinin Peygamber Tasavvuru* (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Thesis, 2013), 125, 7.

² Kamil Baran, *Elmalılı'nın hak dini Kur'an dili tefsirinde Hz. peygamber tasavvuru / The imagination of the prophet (Muhammed) in the interpretation (Tafsir) published as righteous religion Quranic language of Elmalılı* (Bingöl Üniversitesi, Thesis, 2019), 140, 1.

³ Hasan Yenibaş, "Sıhhatli Bir Peygamber Tasavvuru Açısından Peygamberimizin Beşerî ve Nebevî Şahsiyeti", *Diyanet İlmî Dergi* XLIX/3 (2013), 75.

etmeden yapılacak ilmi çalışmaların yararlı olmasını bekleyemeyiz. Yapılacak alan çalışmaları sayesinde peygamber tasavvuruyla ilgili birtakım yanlış kanaatler tespit edilebilir. Hadis alanında gerçekleştirilen çalışmalarda karşılaşılan sorunlara çözüm bulmak, sünnete dayalı sağlıklı bir hayatın oluşturulması için önemli bir adım olabilir. Bu şekilde tespit edilen olumsuzlukların giderilmesi, ilim adamlarının katkılarıyla din eğitimi veren kurumlar arasındaki kopukluğu ortadan kaldırabilir. Bu çabalar, hem ilmi araştırmalara hem de din eğitimine katkı sağlayarak, daha sağlam temellere dayanan bilgi ve öğretilerin topluma aktarılmasına yardımcı olabilir.⁴

2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, İmam Hatip Liselerinde okutulan Kur'an-ı Kerim, Arapça, Temel Dini Bilgiler, Siyer, Hadis, Fıkıh, Tefsir, Akait, Mesleki Uygulama ve Hitabet, Kelam, Dinler Tarihi, İslam Kültür ve Medeniyeti gibi derslerin 9., 10., 11. ve 12. sınıflarındaki öğrencilerin "Peygamber Tasavvuru" üzerindeki etkilerini tespit ve analiz etmektir. Bu dersler, öğrencilerin sadece ders kitaplarından değil, aynı zamanda öğretmenlerinden ve çevrelerinden de etkilenmekte; bu durum, öğrencilerin "Peygamber Tasavvurları"nın şekillenmesinde önemli bir faktör olmaktadır. İmam Hatip Liselerinde yoğun bir din eğitimi alan öğrencilerin, pozitif bir "Peygamber Tasavvuru" geliştirmesi beklenirken, bu süreçte öğretmenlerin şahsi görüşleri ve çevresel etmenlerin ders kitaplarındaki sağlam bilgileri olumsuz yönde etkileme olasılığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Her geçen gün okul sayısı artan İmam Hatip Liselerindeki öğrencilerin⁵ "Peygamber Tasavvurlarını" incelemek üzere Bingöl ilimizdeki İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrencilerimize anket uygulanmıştır.⁶

3. Araştırmanın Metodu

Araştırmamızın başlangıcında, sosyal bilimlerde kullanılan araştırma metodlarından faydalanarak, İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin "Peygamber Tasavvuru"nu ortaya çıkarmaya çalıştık. Araştırmamızın örneklemini oluşturan bu öğrencilere soruları

⁴ Yanmaz, *MEB İmam Hatip Öğrencilerinin Peygamber Tasavvuru*, 9.

⁵ MEB verilerine göre 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılındaki İmam Hatip Lisesi okul sayısı 1694 olup, öğrenci sayısı ise 617 278'dir (MEB İstatistik 2021-2022:162). 2022-2023 Eğitim-Öğretim yılındaki İmam Hatip Lisesi okul sayısı 1715 olup, öğrenci sayısı ise 579 306'dır. (MEB İstatistik 2022-2023: 162).

⁶ Hikmetullah Ertaş, "İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinde Peygamber Tasavvuru (Niğde Örneği) = The Imagination of the Prophet in the Students of Imam Hatip Secondary School: The Case of Niğde", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*
 Van İlahiyat Dergisi VII/10 (2019), 24.

okuyup doğrudan cevaplayacakları on üç sorudan oluşan bir anket hazırladık. Araştırmamızda öğrencilerin demografik niteliklerini de ölçtük.⁷

Hazırlanan anket Bingöl İl merkezinde bulunan İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrencilere uygulanmıştır. Anket verileri docs.google.com/forms programıyla bilgisayar ortamına aktarılmakta olan programın sağladığı imkânlar dâhilinde veriler analiz edilerek aktarılmıştır.

4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmamızı Bingöl İli merkezinde bulunan İmam Hatip Liselerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Bingöl İmam Hatip Liselerinde okuyan, tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 241 öğrenci katılmıştır. Bingöl İl merkezinde bulunan İmam Hatip Liselerinde 2000'e yakın öğrenci eğitim almaktadır. Bu bağlamda örneklemin, toplam öğrenciye olan oranı yaklaşık % 15'e tekabül etmektedir. Araştırmanın örneklemi olan okullar şunlardır;

Bingöl Anadolu İmam Hatip Lisesi

Cumhuriyet Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi

Rabia Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi

15 Temmuz Milli İrade Anadolu İmam Hatip Lisesi

Selahattin Eyyubi Anadolu İmam Hatip Lisesi.

5. Araştırmada Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı ise anket tekniği olarak bu araştırmada kullanılmıştır. Öğrencilerin "Peygamber Tasavvurlarını" tespit etmek için çoktan seçmeli ve açık uçlu sorulardan oluşan anket düzenlenmiştir. Soruların amacı öğrencilerin aşağıda zikrettiğimiz beş (5) husustaki bilgi düzeyleri ve bu bağlamdaki algılarını ortaya çıkarmaktır.

1-Hadis/Sünnet ve Peygamber kavramlarına yönelik bilgi düzeyleri: Öğrencilerin bu alandaki düzeylerini ölçmek için dört soru yöneltilmiştir.

⁷ Yanmaz, *MEB İmam Hatip Öğrencilerinin Peygamber Tasavvuru*, 11.

2-Hz. Peygamber'in (sav) örnekliliği: Burada öğrencilerin Hz. Peygamber'in (sav) fiziksel ve davranışsal hangi yönünü örnek almak istediklerini, onlar açısından Hz. Peygamber'in (sav) rol model olma şekli tespit edilmeye çalışılmış. Bu kapsamda iki soru sorulmuştur.

3-Peygamber İmajı: Hz. Muhammed'in (sav) "Beşer vasfı" ile "Peygamber vasfının" öğrencilerin zihinlerindeki yeri, önceliği ve örnek oluşuna etkisini ölçmek için iki soru sorulmuştur.

4-Son Peygamber bilinci: Hz. Muhammed'in (sav) son Peygamber oluşu bir soru sorularak tespit edilmeye çalışılmıştır.

5-Hz. Peygamber'in çocukluğuna dair bilgi düzeyleri: Öğrencilerin bu alandaki bilgilerini ölçmeye yönelik bir soru yöneltilmiştir.⁸

6. Araştırmanın Sınırlılık ve Varsayımları

Araştırmamız tesadüfi örneklem yoluyla belirlenen öğrencilerde anket yöntemiyle oluşturulmuş olup iki açıdan ele alınmıştır.

1.Araştırmanın uygulandığı alan: Aslında amacımız Bingöl sınırlarındaki İmam Hatip Liselerinde eğitim gören öğrencilerin "Peygamber Tasavvuru" ölçmekti. Ancak, zaman kısıtlamaları nedeniyle bu geniş kapsamlı araştırmayı yürütmek mümkün olmadığı için çalışmayı Bingöl il sınırları içinde bulunan beş farklı İmam Hatip Lisesinde okuyan öğrencilerle sınırlamak zorunda kaldık. Bu kısıtlama, araştırmanın odaklanmasını sağlamak ve veri toplama sürecini daha yönetilebilir hale getirmek adına yapılmış bir tercihtir. Yine de, bu beş İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin temsil ettiği örneklem üzerinden elde edilecek verilerin, Bingöl ilindeki genel durumu yansılamada anlamlı olacağını düşünüyoruz.

2.Araştırmada dikkatle üstünde durulan konular: Araştırmamızda İmam Hatip öğrencilerinin "Peygamber Tasavvuru" birçok alanda ölçmeyi amaçladık ancak Hz. Peygamber hakkındaki bilgilerini her açıdan ölçmek yüksek lisans proje ödevi çerçevesinde ele alma imkânı yoktur. Bu sebeple araştırmamızı bazı konularla

⁸ Ertaş, "İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinde Peygamber Tasavvuru (Niğde Örneği) = The Imagination of the Prophet in the Students of Imam Hatip Secondary School", 25.

sınırlandırmak durumunda kaldık. Uyguladığımız anket sonuçlarının konumuzun bütünü için elverişli olacağı kanaatindeyiz.

Araştırmanın varsayımları ise şunlardır;

a. Öğrencilerin, Hz. Peygamber'i öğrenmek için Kur'an'ı, sahih siyer ve hadis rivayetlerini tercih etmektense, kulaktan dolma bilgileri kullanmayı tercih ettikleri varsayılmaktadır.

b. Öğrencilerin genel olarak "Peygamber Tasavvuru", birçok sahih şartlara uymayan hadis ve rivayetlere dayandığı, aynı zamanda konuyla ilgili olarak da İmam Hatip Liselerinde eğitim gören öğrencilerin genel dini tutumlarının kendi içlerinde farklılık gösterdiği varsayılmaktadır. Bu farklılıkların, onların "Peygamber Tasavvurunda" etkili olduğu düşünülmektedir.⁹

⁹ Yanmaz, *MEB İmam Hatip Öğrencilerinin Peygamber Tasavvuru*, 13.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. Peygamber Kelimesinin Anlamı

Farsça bir kelime olan Peygamber kavramı sözlükte “haber getiren” anlamındadır. Eski Türkçe karşılığı ise yalvaçtır. Ancak Peygamber kelimesi ise Türkçeye erken dönemde geçmiştir. Terim olarak Peygamber, vahiy yoluyla Allah’tan aldığı buyrukları tebliğ ederek, muhataplarını hak dine tebliğ ile görevlendirilen vasıflı kimsedir.

2. Kur'an'da ve Hadislerde Peygamber

Kur'an-ı Kerim’de Peygamber yerine Nebi, Resul ve Mürsel kelimeleri, Peygamber gönderme anlamında ise İrsal, ictiba, ıstıfa ve ba’s kelimeleri kullanılır. Nebi kelimesi sözlükte “haber veren, mertebesi yüksek olan, açık seçik yol” anlamlarına gelir. Mürsel ve Resul kelimeleri de “gönderilmiş kişi” anlamındadır. Nebi ve resul Kur’an’da “Allah’ın buyruklarını ve emirlerini muhataplara bildirmek için seçtiği elçi” manasında kullanılırken, Allah ile peygamberi veya diğer bazı yaratılmışlar arasında elçilik yapan melekler için de yine resul kelimesi kullanılır. Bazı ayetlerde Allah’ın meleklerden ve insanlardan resuller seçtiği vurgulanmıştır (el-Hac 22/75). Cebrail (as.), Azrail (as.) ve ilahi emirlere isyan edenleri helak etmek gibi işlerle görevlendirilen meleklerden de resul diye söz edilmiştir. Kur’an’da ictiba (erdemli hal ve hareketleri birinin şahsında toplamak) ve ba’s (göndermek) kelimeleri de peygamberler için kullanılmıştır.

Kur’an’da resul ve nebi kavramlarının aynı anlamlarda kullanılmasına karşılık hadislerde farklılık bulunduğu belirtilmiştir. Kitap ve şariat verilen peygamberlere resul, onların getirdiği kitapla dine davet etmeleri için vahiy verilen elçilerin nebi olduğuna da hadislerde işaret edilmiştir. Fakat hadislerin çoğunda peygamberler hakkında nebi kelimesi zikredilmiş olup Resul-i Ekrem’in miraç esnasında nebilerle görüşüğünü bildiren rivayetlerde Hz. Musa ile İsa’dan da nebi diye bahsedilmiştir. Bu kullanımlara baktığımızda hadislerde de nebi ile resulün arasında fark olmadığı anlaşılmaktadır.¹⁰

¹⁰ Yusuf Şevki Yavuz, “Peygamber”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 34/257.

3. İdeal Peygamber Vasfı

Hz. Muhammed (sav) merhameti ve sevgisiyle yeryüzünde yaşayan her varlığı içine alarak dünyada bir eşine rastlanması muhtemel olamayacak kadar büyük bir şefkat ve merhamet gösteren insandı. Kutlu Peygamber bütün yaratılanlara inanç, makam, ırk ve cinsiyet farkı gözetmeden güzel örneklik teşkil etmiştir. Sevgi ve merhametinin ilk muhatapları evdeki yakınları, ailesi ve çalışanları olmuştur. Daha sonra fakirler, miskinler, yetimler ve dullar Peygamberimizin şefkat ve merhametiyle donatılmışlardır. Kadınların toplumdaki konuları daha üst düzeylere çıkmıştır. Köleler, özgürlüklerini ve insanlık onurlarını Peygamberimizin gayretleriyle elde etmişler. Hz. Peygamber muhataplarını anlamaya ve onları tanımaya çalışarak onların duygularına ve isteklerine değer verirdi. Eylemlerinde olumsuz tutumlar yerine yumuşaklık, şefkat, merhamet ve af duygusunu ön plana çıkarırdı. Hz. Peygamber, kimsenin kusurunu aramaz, sırrını merak etmez ve kendinde olan sırrıda söylemezdi. Müslümanların Hz. Peygamber'e karşı davranışları ise adeta bir ibadet şuuruyla ve bu bilinçle gerçekleşmiştir.

Hz. Muhammed (sav) yetim bir çocuk olarak doğmuş ve çocukluğu yoksulluk içinde geçmiştir. Yoksulluğuna rağmen O'nun sevecen, dürüst, güzel ahlakı ve Hakk'a uygun yaşayışı bütün Mekke insanının hayranlığını kazanmıştır. Hz. Muhammed (sav)'in gençliği dürüst bir tüccar, nazik, müşfik ve sadık bir eş olarak anılmıştır. Yine Medine Devleti'nin başkanı, savaşlarda komutan, merhametli, affedici, hayırsever ve aynı zamanda adil biri olarak tanınmıştır.

Kur'an'ın ifadesiyle “üsve-i hasene” olan İslam Peygamber'inin hayatı ve öğretileri bütün insanlık için örneklik teşkil etmektedir.¹¹

4. Peygamber Tasavvuru

Peygamberlik inanç esaslarından birini teşkil eder. Peygamberliği anlama ve algılama dini anlamanın temel yapı taşını teşkil eder. Müslümanların peygamberlik anlayışı İslam dünyasının en temel sorunlarının başında gelir. Çünkü temel sapmalardan biri Müslümanların düşüncesindeki peygamberlik tasavvurunda oluşmaktadır. Tarihsel bir süreç içerisinde ortada bir tane peygamber bulunmakla beraber, gelenek içerisinde birden fazla aynı zamanda birbirlerinden farklı peygamber tasavvurlarıyla da

¹¹ Bayram Ali Çetinkaya, “Küresel Şiddet Karşısında Sevgi Peygamberi ve İdeal İnsan Hz. Muhammed”, *Diyanet İlmî Dergi* XLII/2 (2006), 25-68.

karşılaşmaktayız. Peygamber tasavvuru vahyin anlaşılmasının yanında sünnetin/hadisın anlaşılması ve yorumlanmasında da önemli bir öneme sahiptir. Çağın anlayışına sunulabilmesi ve dinin doğru kavranması için sahih olan peygamber anlayışına ihtiyaç duyulduğu gibi sünnetin ve hadisin doğru bir şekilde kavranması ve yorumlanması amacıyla günümüz insanına Hz. Peygamber'in örnek olarak anlatılması, sahih bir peygamber tasavvuruna bağlıdır.¹²

¹² Muhammet Aydın, "Kur'an'da Peygamber Tasavvuru", *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* VIII/15 (2019), 35-60.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM VERİLERİN ANALİZİ

1. Örneklemin Demografik Özellikleri

Örneklemin demografik özelliklerine ait bulgular Tablo 1 (Öğrencilerin Cinsiyet Durumları), Tablo 2 (Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okullara Göre Dağılımları) ve Tablo 3'te (Sınıf Düzeyleri) bulunmaktadır.

Tablo 3.1. Öğrencilerin Cinsiyet Durumları

Cinsiyet Durumları (Kız/Erkek)	Oranı	
	Sayı	%
Kız	158	65,6
Erkek	83	34,4
TOPLAM	241	100,0

Tablo 3.1'de ankete katılanların % 65,6'sı kız, % 34,4'ü erkek öğrencidir.

Tablo 3.2. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okullara Göre Dağılımları

Okullar		Oranı	
		Sayı	%
Bingöl Merkez	Bingöl Anadolu İmam Hatip Lisesi	89	37,0
Bingöl Merkez	Cumhuriyet Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	72	30,0
Bingöl Merkez	Rabia Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	28	11,7
Bingöl Merkez	15 Temmuz Milli İrade Anadolu İmam Hatip Lisesi	35	14,6
Bingöl Merkez	Selahattin Eyyubi Anadolu İmam Hatip Lisesi	16	6,7
TOPLAM		240	100,0

Tablo 3.2'de Cumhuriyet Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi ve 15 Temmuz Milli İrade Anadolu İmam Hatip Lisesi sınavla öğrenci alan proje okullarıdır. Proje okullarımızdan katılımın % 44,6 olduğunu görmekteyiz. Diğer liselerimiz sınavsız öğrenci almaktadır. Bu liselerimizdeki katılımın da % 55,4 olduğunu görmekteyiz. Anketimize katılan öğrenci sayısına baktığımızda bir öğrencinin okul belirtmeyip boş bıraktığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3.3. Eğitim (Sınıf) Düzeyi Dağılımı

Sınıflar	Oranı	
	Sayı	%
9.sınıf	87	36,0
10. Sınıf	64	26,6
11. Sınıf	37	15,4
12. Sınıf	53	22,0
TOPLAM	241	100,0

Tablo 3.3'teki verilere bakıldığında anket bütün sınıf düzeyindeki öğrencilere uygulanmıştır. Dokuzuncu sınıflar % 36, onuncu sınıflar % 26,6, on birinci sınıflar % 15,4 ve on ikinci sınıflar % 22 oranında katılım sağlamıştır. Sınıf düzeyleri dikkate alınarak anketin uygulandığı öğrencilerin sayılarına baktığımızda, sayı ve oran bakımında en fazla katılım sağlayan dokuzuncu sınıflar, sonra onuncu sınıflar daha sonra on ikinci ve on birinci sınıflar olduğu görülmektedir.

Çalışmada İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin “Peygamber Tasavvurlarını” incelemek için hazırlanan anket aşağıda değineceğimiz beş başlık altında tasnif edilmiştir. Değerlendirmeler oransal tablolardan sonra yapılacak olup, ele alınan başlık altında bulguların yorumlanması yapılacaktır.

2. Öğrencilerin Hadis/Sünnet, Peygamber Kavramlarına Dair Bilgi Düzeyleri

Bu aşamada öğrencilere “Peygamber/Resulullah”, “Hadis/Sünnet” ve “Sallallahu Aleyhi ve Sellem” ifadeleri sorularak Peygamber Tasavvuru'na yönelik kavramlardan ne derecede bilgi sahibi oldukları ölçmeye çalışılmıştır.

Tablo 3.4. Peygamber/Resulullah ne demektir?

	Allah'ın En Çok Sevdiği Kişi	Allah'ın				TOPLAM
		'Dostu	Elçisi	Kulu	Boş	
9.sınıf	Sıklığı	2	1	78	3	87
	Sınıf %	2,3%	1,2%	89,7%	3,4%	100,0%
	Genel %	0,8%	0,4%	32,4%	1,2%	36%
10. Sınıf	Sıklığı	2	1	60	1	64
	Sınıf %	3,1%	1,6%	93,7%	1,6%	100,0%
	Genel %	0,8%	0,4%	24,9%	0,4%	26,5%
11. Sınıf	Sıklığı	3	1	32	1	37
	Sınıf %	8,1%	2,7%	86,5%	2,7%	100,0%
	Genel %	1,2%	0,4%	13,3%	0,4%	15,3%
12. Sınıf	Sıklığı	2	0	50	1	53
	Sınıf %	3,8%	0,0%	94,3%	1,9%	100,0%
	Genel %	0,8%	0,0%	20,7%	0,4%	21,9%
GENEL TOPLAM	Sıklığı	9	3	220	6	241
	Sınıf %	3,8%	1,2%	91,3%	2,5%	100,0%
	Genel %	3,8%	1,2%	91,3%	2,5%	100,0%

Bu soruya öğrencilerin %98,8'i cevap vermiş, %1,2'si de soruyu boş bırakmıştır. Cevap verenlerin %3,8'si "Allah'ın en çok sevdiği kişi", %1,2'si "Allah'ın dostu", %91,3'ü "Allah'ın elçisi", %2,5'i "Allah'ın kulu" şeklinde kanaatlerini ifade etmiştir.

Tablodaki verilere göre öğrencilerin % 91,3'ünde Peygamber/ Rasulullâh kavramı doğru biçimde görülmektedir. Öte yandan % 7,5'inin bu kavramlara yanlış anlam verenlere %1,2'lik boş bırakan/görüş belirtmeyenler de eklendiğinde bu oranın %8,7'ye yükseldiği görülmektedir.

Tablo 3.5. Hz. Muhammed'in (sav) sözlerine verilen isim nedir?

		Atasözü-Vecize	Hadis	Sünnet	Tebliğ	TOPLAM
9. Sınıf	Sıklığı	1	78	8	0	87
	Sınıf %	1,1%	89,7%	9,2%	0,0%	100,0%
	Genel %	0,4%	32,4%	3,3%	0,0%	36,1%
10. Sınıf	Sıklığı	0	58	5	1	64
	Sınıf %	0,0%	90,6%	7,8%	1,6%	100,0%
	Genel %	0,0%	24%	2%	0,4%	26,4%
11. Sınıf	Sıklığı	1	32	4	0	37
	Sınıf %	2,7%	86,5%	10,8%	0,0%	100,0%
	Genel %	0,4%	13,3%	1,7%	0,0%	15,4%
12. Sınıf	Sıklığı	0	44	6	3	53
	Sınıf %	0,0%	83%	11,3%	5,7%	100,0%
	Genel %	0,0%	18,3%	2,5%	1,2%	22%
GENEL TOPLAM	Sıklığı	2	212	23	4	241
	Sınıf %	0,8%	88%	9,5%	1,7%	100,0%
	Genel %	0,8%	88%	9,5%	1,7%	100,0%

"Hz. Muhammed'in (sav) sözlerine verilen isim nedir" sorusuna % 0,8 kişi "Atasözü/vecize", % 88 "hadis" cevabını verirken % 9,5'i "Sünnet", % 1,7'si ise "tebliğ" diye görüş bildirmiştir. Kavramsal olarak her ne kadar birbirinden farklı olsa da zamanla eş anlamlı olarak kullanılan "Hadis-Sünnet" ifadesinin "Hz. Muhammed'in (sav)

sözlerine verilen isim” şeklinde % 97,5 oranında anlaşıldığı görülmektedir. % 2,5’lik kısım tarafından ise “Atasözü-Vecize” ve “Tebliğ” şeklinde anlaşılmış olması üzerinde durulması icap eden bir durumdur.

Tablo 3.6. Sallallahu aleyhi ve Sellem'in anlamı nedir?

	Sıklığı	Tüm Oran/ %	Geçerli / %	GENEL/ %
Salat ve Selam O'nun (sav) üzerine olsun	210	87,2	87,9	87,9
Allah'ın Resülü olduğu	13	5,4	5,4	93,3
Bilmiyorum	7	2,9	2,9	96,2
Saygı için kullanılan söz	6	2,5	2,5	98,7
Efendimize esenlik dilemek	3	1,2	1,3	100,0
Toplam	239	99,2	100,0	
Boş	2	0,8		
GENEL TOPLAM	241	100,0		

Açık uçlu soru hazırlanarak öğrencilerin cevaplamaları istenmiştir. Öğrencilerin % 0,8’i cevap vermezken, % 2,9’u “bilmiyorum” demiştir. Öğrencilerin kalanı % 87,2’si “Salat ve Selam O’nun (sav) üzerine olsun”, % 5,4’ü “Allah’ın Resülü olduğu”, % 2,5’i “Saygı için kullanılan söz” ve % 1,2’si “Efendimize esenlik dilemek” şeklinde cevap vermişlerdir.

Hizmet Peygamber’in (sav) ismi her geçtiğinde zikredilen “Sallallahu Aleyhi ve Sellem” ifadesinin yazılı metinlerde ve konuşmalarda ne anlama geldiğinin öğrenciler arasında % 12,8 oranında bilinmediği sonucu görülmektedir. Bu istatistik de bize toplumun genelinde sıklıkla kullanılan “Sallallahu Aleyhi ve Sellem” ifadesinin anlamı verilmeden öğretildiği sonucu çıkarılabilir. Her bir şık için, o şıkkı seçenlerin boş bırakanlar hariç cevap verenlere oranını bularak geçerli yüzdesi bulundu. Her bir şık için, o şıkkı seçenlerin tüm cevap verenlere (Boş bırakanlar dahil) oranını bularak tüm oran bulundu.

Tablo 3.7. Hz. Muhammed (sav) ile ilgili yeteri kadar bilgi sahibi misiniz?

		Evet	Hayır	Toplam
9. Sınıf	Sıklığı	61	25	86
	Sınıf %	70,9%	29%	100,0%
	Genel %	25,4%	10,4%	35,8%
10. Sınıf	Sıklığı	51	13	64
	Sınıf %	79,7%	20,3%	100,0%
	Genel %	21,3%	5,4%	26,7%
11. Sınıf	Sıklığı	30	7	37

	Sınıf %	81%	19%	100,0%
	Genel %	12,5%	2,9%	15,4%
12. Sınıf	Sıklığı	45	8	53
	Sınıf %	85%	15%	100,0%
	Genel %	18,8%	3,3%	22,1%
Genel Sıklığı		187	53	240
	Sınıf %	77,9%	22,1%	100,0%

Bu soruya % 0,2 kişi cevap vermezken, % 77,9 olumlu, %22,1 olumsuz cevap vermiştir. Evet, cevabı veren öğrencilerin ise genellikle Peygamberimiz ile ilgili “Allah’ın elçisi, güzel ahlâkı, imanı, çocukları sevmesi ve Allah’ın son elçisi olup Kur’an’ı Kerimin O’na indirilmiş olması” şıklarını cevaplayanlar olduğu söylenebilir. Hayır diyen öğrencilerin yetersiz bilgiye sahip oldukları dikkati çekmektedir.

Yukarıdaki tabloları incelediğimizde şu değerlendirmelerde bulunabiliriz;

1- Peygamber/Allah Resulüne dair öğrencilerin bilgilerinin olduğu ve Peygamber’in Allah’ın elçisi olduğunu bildikleri görülüyor.

2- Hz. Peygamber’in sözlerine “Hadis” cevabı verenlerin konuyu kavradığı görülmektedir. % 9,5’lik bir kısım öğrenci ise “Sünnet” cevabını vermiş ve soruyu çok az bir kısım yanlış cevaplandırmıştır.

3- Öğrencilerin yarısından fazlası “Sallallahu Aleyhi ve Sellem”in ne anlama geldiğini bilmektedir. “Sallallahu aleyhi ve Sellem” ifadesinin anlamını öğrenmeden bilen öğrenciler % 11’lik bir dilimi oluşturmaktadır.

4- Öğrencilerin yarısından fazlası Hz. Peygamber hakkında yeterli bilgilere sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bunlar Peygamberimiz ile ilgili “Allah’ın elçisi, güzel ahlâkı, imanı, çocukları sevmesi ve Allah’ın son elçisi olup Kur’an’ı Kerimin O’na indirilmiş olması” gibi vasıflarla bilgi yeterliliğine sahip olduklarını görmektedirler. Hayır cevabı verenler bilgi eksikliğinin farkında olan öğrencilerdir.

Bu istatistiksel değerlendirmeye baktığımızda öğrencilerin Peygamber kavramlarına yönelik yeterli denilebilecek düzeyde bilgiye sahip oldukları görülmektedir.

3. Hz. Peygamber’in Örnekliliği

Bu bölümde öğrencilerin Hz. Peygamber’in hangi yönünü benimseyip, kendilerine örneklik almak istediklerine yönelik sorular sorulmuştur. Bu alanda öğrencilerin “Peygamber Tasavvuru” hakkında bizlere bilgi vermektedir.

Tablo 3.8. Hz. Peygamber (sav)’i görseniz O’nu hangi özelliğinden tanıyabilirsiniz?

	Sıklığı	Oranı / %	Geçerli / %	GENEL/ %
Kıyafetinden	4	1,6	1,7	1,7
Yüzü ve Şeklinden	9	3,7	3,7	5,4
Konuşmasından	18	7,5	7,6	13
Davranışlarından	209	86,8	87	100,0
Total	240	96,6	100,0	
Boş	1	0,4		
Genel Toplam	241	100,0		

“Hz. Peygamber (sav)’i görseniz O’nu hangi özelliğinden tanıyabilirsiniz?” sorusuna öğrencilerin % 0,4’ü cevap vermezken, % 1,6’sı kıyafetinden, % 3,7’si yüzü ve şeklinden, % 7,5’i konuşmasından ayrıca % 86,8’i davranışından tanıdıklarını belirtmişlerdir. Tablodaki verilere baktığımızda Hz. Peygamber’in öğrencilerin zihninde davranışıyla yer edindiği ve güzel ahlakına yönelik örneklik teşkil ettiğini görmekteyiz.

Tablo 3.9. Hz. Peygamber (sav)’in hangi yönünü örnek almak istersiniz?

Bu soruya neredeyse öğrencilerin tamamı cevap vermiştir. Açık uçlu soru oluşundan dolayı iki öğrenci boş bırakmıştır. Sorulan sorunun analizi aşağıdadır.

	Sıklığı	Oranı / %	Geçerli / %	GENEL/ %
Güzel ahlakı	107	44,4	44,8	44,8
Yardım severliği	3	1,2	1,3	46,1
Dürüstlüğü	7	2,9	2,9	49
İmanı	77	32,1	32,2	81,2
Güvenilirliği	4	1,7	1,7	82,9
Sabrı	23	9,5	9,6	92,5
Merhameti	3	1,2	1,3	93,8
Çocukları sevmesi	2	0,8	0,8	94,6
Adaleti	13	5,4	5,4	100,0
Toplam	239	92,5	100,0	
Boş	2	0,8		
Genel Toplam	241	100,0		

Hz. Muhammed (sav)’in hangi yönünü örnek almak istersiniz? Sorusuyla Hz. Peygamber’in öğrencilerin zihninde seçtikleri yönünün yer edindiğini görmekteyiz. Açık uçlu sorulan bu soruda öğrencilerin % 44,4’ü güzel ahlakı, % 1,2’si yardım severliği, %

2,9'u dürüstlüğü, % 32,1'i imanı, % 1,7'si güvenilirliği, % 9,5'i sabrı, % 1,2'si merhameti, % 0,8'i çocukları sevmesi ve % 5,4'ü de adaleti diye cevap vermişlerdir.

Öğrenciler tarafından Hz. Peygamber'in güzel ahlakı, imanı, sabrı, adil davranışı, dürüstlüğü, güvenilirliği, yardımseverliği, merhameti ve çocukları sevmesi gibi birçok yönünün örnek alınmak istendiği gözlemlenmektedir. En düşük oranda çocukları sevmesi, yardım severliği ve merhametli oluşu görülüyor. En yüksek oranda da güzel ahlaklı oluşu ve imanlı oluşu gençlerin üzerinde kişisel karakter olarak daha fazla etki bırakan vasıflar olduğu görülmektedir.

4. Peygamber İmajı

Öğrencilerin zihinlerinde oluşan Peygamber imajını saptamak için sorulan soruda üç seçenek sunulmuş, bu seçeneklerde Hz. Peygamber'in "Beşer" ve "Peygamberlik" vasıflarına dair bilgileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin çoğu "Peygamberlik" vasfını işaretlerken çok az bir kısmı "Beşer" vasfını seçmişlerdir. Bunu aşağıdaki tabloda da detaylı görebilmekteyiz.

Tablo 3.10. Size göre Hz. Muhammed (sav)'in en önemli özelliği nedir?

	Sıklığı	Oranı / %	Geçerli / %	GENEL / %
Doğmadan babasını, daha sonra annesini kaybetmesi	7	3	2,9	2,9
Kıyamette ümmetine şefaath edecek olması	55	22,8	23	25,9
Allah'ın son elçisi olup, Kur'an'ı Kerim'in O'na indirilmiş olması	177	73,4	74,1	100,0
TOPLAM	239	99,2	100,0	100,0
Boş	2	0,8		
Genel Toplam	241	100,0		

Hz. Peygamber (sav)'in "beşer" ve "Peygamberlik" vasfına yönelik sorulan bu soruda öğrencilerin % 73,4'ü "Allah'ın son elçisi olup, Kur'an'ın O'na indirildiğini", ve % 22,8'i de "kıyamette ümmetine şefaath edecek olması" şikkını seçerek Hz. Peygamber'in "Peygamberlik" vasfına dikkati çekmiştir. Bu durum bize Hz. Muhammed (sav)'in son peygamber oluşu yönünün öğrencilerde baskın olduğunu göstermektedir. % 3'lük bir kısım öğrenci de "doğmadan babasını, daha sonra annesini kaybetmesi"

şikkını seçerek Hz. Peygamber'in "beşer" vasfına atıfta bulunmuşlardır. Bu oran bize "beşer" vasfının baskın olmadığını gösteriyor.

Tablo 3.11. Hz. Muhammed (sav)'in hangi yönü daha çok dikkatinizi çeker?

	Sıklığı	Oranı / %	Geçerli / %	GENEL/ %
Çocukları çok sevmesi	8	3,3	3,3	3,3
Devlet başkanı oluşu	3	1,2	1,3	4,6
Güzel ahlakı	195	81	81,6	86,2
Peygamberliği	33	13,7	13,8	100,0
TOPLAM	239	99,2	100,0	
Boş	2	0,8		
Genel Toplam	241	100,0		

"Hz. Muhammed (sav)'in hangi yönü daha çok dikkatinizi çeker?" sorusuna öğrencilerin % 81'i güzel ahlakı, % 13,7'si Peygamberliği, % 3,3'ü çocukları çok sevmesi ve % 1,2'si devlet başkanı oluşu cevabını vermiştir.

Hz. Muhammed (sav)'in güzel ahlakı öğrencilerin çoğunluğunun dikkatini çekmiş ve ahlaki vasıfları öğrenciler üzerinde baskın olmaktadır. Siyasi yönü ise arka planda yer almakta ve öğrencilerin dikkatini çekmemektedir.

5. Son Peygamber Bilinci

Bu aşamada Hz. Muhammed (sav)'in son Peygamber olup olmadığına dair tespitler yer almaktadır.

Tablo 3.12. Dürüst, erdemli bir hayat yaşayan ancak Hz. Muhammed (sav)'in Peygamber olduğuna inanmayan kişi cennete girebilir mi?

	Evet	Hayır	Boş	Toplam
9. Sınıf Sıklığı	6	78	3	87
Sınıf %	6,9%	89,7%	3,4%	100,0%
Genel %	2,5%	32,4%	1,2%	36,1%
10. Sınıf Sıklığı	1	63	0	64
Sınıf %	1,6%	98,4%	0,0%	100,0%
Genel %	0,4%	26,1%	0,0%	26,5%
11. Sınıf Sıklığı	5	32	0	37
Sınıf %	13,5%	86,5%	0,0%	100,0%
Genel %	2%	13,3%	0,0%	15,3%
12. Sınıf Sıklığı	2	49	2	53
Sınıf %	3,8%	92,4%	3,8%	100,0%
Genel %	0,8%	20,3%	0,8%	21,9%
GENEL Sıklığı	14	222	5	241
TOPLAM %	5,8%	92,2%	2%	100,0%

Tabloda görüldüğü gibi bu soruya dokuzuncu sınıfların % 6,9'u evet derken % 89,7'si ise hayır cevabını vermiştir. Onuncu sınıfların % 1,6'sı evet derken % 98,4'ü

hayır, on birinci sınıfların % 13,5'i evet derken % 86,5'i hayır, on ikinci sınıfların % 3,8'i evet derken % 92,4'ü hayır diye cevap vermişlerdir. Hayır cevabı veren öğrencilerde son peygamber bilincinin yerleşmediği gözlenmiştir.¹³

6. Hz. Peygamber Hayatına Dair Bilgi

Tablo 3.13. Hz. Muhammed (sav)'in annesinin vefatıyla Peygamberimizi ilk himayesine alan akrabası kimdir?

	Sıklığı	Oranı / %	Geçerli / %	GENEL/ %
Dedesi	203	84,2	84,5	84,5
Amcası	33	13,7	13,8	98,3
Dayısı	4	1,7	1,7	100,0
TOPLAM	240	99,6	100,0	
Boş	1	0,4		
Genel Toplam	241	100,0		

Tablodaki verilere baktığımızda öğrencilerin % 84,2'si dedesi cevabını vermişken % 13,7'si amca, % 1,7'si de dayı cevabı vermiştir. Yanlış cevap verenlerin geneli % 15,4'ü oluşturmaktadır. Yanlış cevap veren bu öğrencilerin, Hz. Peygamber'in hayatıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir.

¹³ Ertay, "İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinde Peygamber Tasavvuru (Niğde Örneği) = The Imagination of the Prophet in the Students of Imam Hatip Secondary School", 34.

SONUÇ

İmam Hatip Liselerinin müfredatında bulunan Temel Dini Bilgiler, Hadis ve Siyer gibi dersler doğrultusunda aldıkları eğitimin “Peygamber Tasavvuru” oluşturmada büyük katkısı olduğunu söyleyebiliriz. Öğrencilerin Peygamberimizi nasıl algılarını ortaya koyarken öğrencilerin dini tutumlarındaki algıda yaş faktörü de etkili olmuştur.¹⁴ Anketin yapıldığı okullarda (% 65,6 Kız, % 34,4 Erkek) kız öğrencilerde erkek öğrencilere oranla katılımın daha fazla olduğu görülmektedir. Yaptığımız analiz sonuçlarına göre;

1- Öğrencilerin “Hadis/Sünnet” ve “Peygamber” kavramıyla ilgili bilgileri yeterli düzeydedir. Ancak öğrencilerin bilgileri ezberleyerek öğrenmesinden kaynaklı olduğunu düşündüğümüz % 12,8’lik bir kesimi tarafından “Sallallahu aleyhi ve sellem”in ne anlama geldiği bilinmemektedir.

2- Hz. Peygamber (sav)’in en önemli özelliği nedir sorusuna, öğrencilerin % 73,4’ u vermiş olduğu cevap doğrultusunda Hz. Muhammed (sav)’in son peygamber olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin % 5,8’si ise dürüst, erdemli bir hayat yaşayan bir kişinin Hz. Muhammed (sav)’in peygamber olduğuna inanmadan cennete girebileceklerini ifade etmişlerdir. Bu şekilde düşünen öğrencilerde “Son Peygamber Bilinci” ise tam olarak yerleşmediği gözlemlenmektedir.

3- Hz. Peygamber’in örnekliği bölümünde Hz. Peygamber’i hangi özelliğinden tanırsınız sorusuna % 86,8’i davranışlarından cevabını vererek peygamberliği davranışlarla ilişkilendirmişlerdir.

4- Öğrencilerde Hz. Peygamber’in ahlaki vasfının ön plana çıkması Peygamber İmajının hangi yönünün önemli olduğunu ön plana çıkarmaktadır. Öğrenciler Hz. Peygamber (sav)’i güzel ahlakı, imanı ve sabrıyla yani topluma dönük davranışsal yönleriyle daha çok model almak istedikleri tespit ediliyor. Öğrencilerin Peygamber Tasavvurunda aşırı yüceltme ve indirgemeye sahip olmadıkları gözlemlenmektedir.¹⁵

¹⁴ Yanmaz, *MEB İmam Hatip Öğrencilerinin Peygamber Tasavvuru*, 84.

¹⁵ Ertaş, “İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinde Peygamber Tasavvuru (Niğde Örneği) = The Imagination of the Prophet in the Students of Imam Hatip Secondary School”, 39.

KAYNAKÇA

- Aydın, Muhammet. “Kur’an’da Peygamber Tasavvuru”. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* VIII/15 (2019), 35-60.
- Baran, Kamil. *Elmalılı'nın hak dini Kur'an dili tefsirinde Hz. peygamber tasavvuru / The imagination of the prophet (Muhammed) in the interpretation (Tafsir) published as righteous religion Quranic language of Elmalılı*. Bingöl Üniversitesi, Thesis, 2019.
- Çetinkaya, Bayram Ali. “Küresel Şiddet Karşısında Sevgi Peygamberi ve İdeal İnsan Hz. Muhammed”. *Diyanet İlmî Dergi* XLII/2 (2006), 25-68.
- Ertaş, Hikmetullah. “İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinde Peygamber Tasavvuru (Niğde Örneği) = The Imagination of the Prophet in the Students of Imam Hatip Secondary School: The Case of Niğde”. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* Van İlahiyat Dergisi VII/10 (2019), 21-40.
- Yanmaz, Ayşe Nevra. *MEB İmam Hatip Öğrencilerinin Peygamber Tasavvuru*. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Thesis, 2013.
- Yavuz, Yusuf Şevki. “Peygamber”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 34/257-262. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Yenibaş, Hasan. “Sihhatli Bir Peygamber Tasavvuru Açısından Peygamberimizin Beşerî ve Nebevî Şahsiyeti”. *Diyanet İlmî Dergi* XLIX/3 (2013), 65-76.
- “15142558_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2021_2022.pdf”,
- “29151106_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2022_2023.pdf”,